

LBRIS

We know

books

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU  
STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII

Raluca-Nicoleta Spiridon  
(Editor)

CONTRIBUȚII LA  
ISTORIA CENZURII ÎN ROMÂNIA  
1944-1948

E I K O N

București, 2023

## Cuprins

<b>Notă asupra ediției .....</b>	<b>11</b>
<b>1. Scurtă introducere privind cenzura cărților .....</b>	<b>13</b>
1.1. Câteva considerații generale.....	13
1.2. Sub semnul Regimului Stării de Asediu în perioada 14 august 1916-11 februarie 1938.....	20
1.3. Expansiunea vieții culturale – incitări la cenzură între Primul Război Mondial și instaurarea dictaturii carliste .....	28
1.4. Radicalizarea cenzurii între 1938-1944.....	32
<b>2. Aspecte instituționale ale cenzurii în contextul aplicării     articolului 16 din Convenția de Armistițiu     (23 august 1944-6 martie 1945).....</b>	<b>41</b>
2.1. Context intern și extern: 23 august 1944 – 6 martie 1945 .....	41
2.2. Constituirea Sindicatului Unic al Ziariștilor și excluderea accesului la profesia de ziarist.....	46
2.3. Adoptarea legii pentru epurarea presei.....	52
2.4. Transformări instituționale (20 septembrie 1944-6 martie 1945) .....	54
2.5. Organismele cenzurii preventive și retroactive a publicațiilor.....	60
2.6. Controlul și cenzura cinematografică.....	65
2.7. „Criza hârtiei” – practică asociată cenzurii preventive .....	67

2.8. Asaltul asupra Societății Române de Radiodifuziune (23 august 1944 – 6 martie 1944).....	69
--	----

<b>3. Structuri instituționale cu rol în aplicarea articolului 16 din Convenția de Armistițiu: Ministerul Propagandei (24 martie 1945- 4 martie 1946) și Ministerul Informațiilor (5 martie 1946-18 aprilie 1948).....</b>	<b>73</b>
--	-----------

3.1. Reorganizarea structurilor cenzurii în cadrul Ministerului Propagandei.....	73
3.2. Epurarea ziariștilor și publiciștilor. „Criminali de război și vinovați pentru dezastrul țării” – Procesul ziariștilor din 22 mai-4 iunie 1945.....	81
3.3. Cenzura preventivă asupra publicațiilor periodice și neperiodice .....	85
3.4. Relansarea cenzurii retroactive asupra cărților .....	90
3.5. Ministerul Informațiilor – atribuții sporite asupra controlului informațiilor publice (5 martie 1946-19 aprilie 1948) .....	92
3.6. Selecția cărților epurabile prin intermediul Comisiei speciale pentru retragerea din circulație a tuturor publicațiilor periodice și neperiodice apărute de la 1 ianuarie 1917 până la 23 august 1944 .....	97

<b>IV. Listele publicațiilor ce au fost retrase din circulație.....</b>	<b>102</b>
---	------------

1. 1945 martie 23. Comunicatul Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului din 17 decembrie 1944 și Listele nr. 1-4 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite.....	102
2. 1945 aprilie 25. Lista nr. 5 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite.....	112

3. 1945 mai 9. Lista nr. 6 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	116
4. 1945 iunie 9. Lista nr. 7 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	119
5. 1945 iulie 10. Lista nr. 8 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	129
6. 1945 august 22. Listele nr. 9-10 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	139
7. 1945 august 31. Lista nr. 11 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	153
8. 1945 septembrie 3. Lista nr. 12 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	164
9. 1945 septembrie 8. Lista nr. 13 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	169
10. 1945 octombrie 10. Lista nr. 14 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	173
11. 1945 octombrie 20. Listele nr. 15 și nr. 16 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	198
12. 1945 decembrie 15. Listele nr. 17 și nr. 18 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație	

din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	204
13. 1946 ianuarie 16. Listele nr. 19 și nr. 20 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	212
14. 1946 ianuarie 19. Lista nr. 21 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	225
15. 1946 martie 21. Listele nr. 22 și nr. 23 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	228
16. 1946 octombrie 23. Lista nr. 24 cuprinzând mărcile filatelice române ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	232
17. 1947 martie 25. Listele nr. 25, nr. 26 și nr. 27 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	233
18. 1947 iunie 25. Listele nr. 28-33 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	239
19. 1947 iunie 26. Listele nr. 33 Bis-36 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	252
20. 1947 august 14. Listele nr. 37-39 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	259

21. 1947 septembrie 22. Listele nr. 40-41 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	267
22. 1947 octombrie 17. Lista nr. 42 a publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	274
23. 1947 septembrie 22. Listele nr. 43-48 ale publicațiilor ce urmează a fi retrase din circulație din cauza cuprinsului lor dăunător bunelor relații dintre România și Națiunile Unite. ....	280
24. 1948 februarie 9. Listele nr. 49-50 ale publicațiilor interzise în vederea executării dispozițiilor ce decurg din articolul 5 al Tratatului de Pace .....	320
25. 1948 martie 17. Lista cărților referitoare la Monarhia română scoase din uzul bibliotecilor școlare de către Ministerul Educației Naționale.....	352
<b>Lista de abrevieri .....</b>	<b>383</b>

## 1. Scurtă introducere privind cenzura cărților

### 1.1. Câteva considerații generale

O grijă deosebită pentru evacuarea indezirabilului din viața publică a existat din cele mai vechi timpuri și a fost legată, inițial, de viața religioasă. În timp, fără a exclude examinarea și interzicerea scrierilor de către Biserică, transformările sociale și politice au stat la originea și au multiplicat instanțele cenzurii, de data aceasta în spațiul laic, după cum, în paralel, chestiunea libertății cuvântului scris a căpătat o tot mai mare însemnătate în epoca modernă. Tocmai de aceea, cenzura este definită în spirit modern drept „orice intervenție – emanând de la o autoritate guvernamentală, de la administrații tutelare, de la biblioteci sau de la cititori – care constă în a împiedica sau a limita cu intenție difuzarea cărților, a periodicelor sau a ziarelor, din motive de ordin moral, religios, filozofic, politic, ideologic sau cultural”<sup>1</sup>.

Nu vom insista asupra începuturilor cenzurii în spațiul românesc, limitându-ne să punctăm doar câteva aspecte esențiale pentru a înțelege funcționarea și formele cenzurii instituite imediat după încheierea Convenției de Armistițiu între România și puterile aliate, la 12 septembrie 1944.

Anii care au urmat adoptării Constituției din 30 iunie 1866 până la declanșarea Primului Război Mondial au privilegiat o dezvoltare remarcabilă a presei și a editării de carte<sup>2</sup>, lucru care

---

<sup>1</sup> Marie Kuhlmann, Nelly Kuntzmann – Hélène Bellour, *Cenzura și Bibliotecile în secolul XX*, Timișoara, Editura Amarcord, 1999, p. 21.

<sup>2</sup> Așa cum observa Vlad Georgescu, în a doua jumătate a secolului XIX, Pașoptismul cultural este depășit de Junimism (în anul 1884 apăreau *Poesiile lui Mihai Eminescu*) iar în contextul unei creșteri economice remarcabile și a

trebuie corelat nu doar cu adoptarea uneia dintre cele mai moderne Constituții, care afirma și mai ales garanta libertatea de exprimare dar și cu o perioadă de creștere economică și stabilitate politică. Episoadele cenzurale din această perioadă au fost rare și au îmbrăcat, în principal, două forme. Prima dintre ele, are doar incidență cu cenzura cărții deoarece se referă la acei scriitorii-publiciști puși sub urmărire judiciară pentru delikte de presă, nu pentru opera literară. A doua formă privește însă litigiile de moralitate cu un efect, mai degrabă, în intimidarea scriitorilor.

La 13 iulie 1869, Bogdan Petriceicu Hașdeu făcea cunoscută, pe de o parte, limitarea circulației unui ziar antidinastic precum „Traian” prin control poștal, iar pe de altă parte, aventura reținerii sale, ca formă de intimidare pentru întreaga sa atitudine, în contextul mișcării antimonarhice de la Ploiești condusă de Alexandru Candiano-Popescu, al cărui prieten și apropiat a fost în toată această perioadă<sup>3</sup>.

Un alt caz de penalizare provine din sfera grupării liberale cu tendințe republicane. Poetul Alexandru Macedonski a fost reținut în urma publicării unui editorial în revista „Oltul” din 29 iunie 1874 privind modul de organizare și, mai ales, rezultatele alegerilor senatoriale la Bolgrad, fără ca anchetarea sa să aibă o finalitate represivă<sup>4</sup>. În schimb, publicarea a două pamflete

---

libertății presei își fac apariția, rând pe rând, noi edituri și colecțiile lor de carte: „editura cu tipografie I.V. Socec, fondată în 1871, lansează seria „Opere complete”, editorul-librar Carol Müller, colecția „Biblioteca pentru toți” în 1895, preluată ulterior (1999) de Leon Alcalay; Editura Casei Școalelor, înființată în 1896 se impune, în mod logic, prin mai multe colecții cu specific didactic și pedagogic, pentru ca Institutul de Arte Grafice și Editură *Minerva*, întemeiate în 1898 la București, să inițieze colecția „Biblioteca scriitorilor români”. Câteva colecții apar și în provincie la Iași și Craiova, în timp ce la Vălenii de Munte, încă din 1908, Nicolae Iorga înființa propria tipografie (Dan Simionescu, Gheorghe Buluță, *Pagini din istoria cărții românești*, București, Editura Ion Creangă, 1981, pp. 95-97).

<sup>3</sup> Marian Petcu, *Cenzura în România în Cenzura în spațiul cultural românesc*, coord. Marian Petcu, București, Editura Comunicare.ro, 2005, p. 42.

<sup>4</sup> Pamfil Șeicaru, *Istoria Presei*, București, Editura Paralela 45, 2007, p. 216.

antidinastice la 15-16 februarie 1875 (*Istoria unui prinț de peste nouă mări și nouă țări povestită de un găngav și Gângavul politic din timpul domnilor străini*) în ziarul „Telegraful”, pamflete preluate și de alte publicații precum „Ghimpele” (de factură junimistă) a determinat reacția mult mai drastică a guvernului conservator în fruntea căruia se afla Lascăr Catargiu. Acesta redeschide practic afacerea din anul precedent (editorialul din revista „Oltul”) însă fără succes deoarece termenul urmăririi aceluia delict de presă se prescrisese între timp (în conformitate cu art. 64 din Legea presei din 1862 acesta era de 3 luni)<sup>5</sup>.

Reținerile și punerile sub urmărire judiciară au fost, totuși, rare, de cele mai multe ori achitate, limitate la acele cazuri de pamflete și manifeste antidinastice. Singurul caz de condamnare judiciară rămâne cel al lui Gheorghe Panu, pentru cunoscutul pamflet *Omul Periculos* (1 aprilie 1887). Condamnarea a intervenit în lipsă (autorul se refugiase la Paris) și a fost grațiată fără a fi fost executată<sup>6</sup>.

Pe un al doilea palier, problema pornografiei este deschisă de procesul intentat în 1863 lui Bogdan Petriceicu Hașdeu pentru *Duduca Mamuca. Din memoriile unui student*. Era vorba însă de o vendetă personală. Potrivit istoricului literar, Ion Șeuleanu, procesul a fost „folosit de inamicii săi pentru a-i plăti niște polițe prin mijlocirea Comitetului director al școlilor de dincoace de Milcov care l-a destituit din postul de profesor colegial”<sup>7</sup>. În cele din urmă, după apărarea sa printr-o pledoarie excepțională este declarat nevinovat de acuzația ce i s-a adus, dar rămâne înlăturat din sistemul de învățământ. Așa cum a observat Adrian Marino, acuzațiile de imoralitate se petreceau la o distanță de numai șase ani de la celebrele procese intentate lui Gustave Flaubert pentru

---

<sup>5</sup> Adrian Marino, *Viața lui Alexandru Macedonski*, București, Editura pentru literatură, 1966, pp. 122-126.

<sup>6</sup> Idem, *Cenzura în România, Schiță istorică introductivă*, Craiova, Editura Aius, 2000, p. 55.

<sup>7</sup> Ion Șeuleanu, *Prefață* la Bogdan Petriceicu Hașdeu, *Duduca Mamuca. Din memoriile unui student*, Cluj, Editura Dacia, 1973, p. 16.

*Doamna Bovary* și Charles Baudelaire pentru *Florile răului*, numai că, am adăuga noi, în Franța ele s-au petrecut într-un context cu totul diferit. Mai precis, în domeniul literar se manifestaseră două tendințe ca reacție la idealismul romantismului: 1) cizelarea expresiei sub deviza „artă pentru artă” și 2) studierea psihologiei umane până în cele mai mici și crude detalii. Pentru aceasta din urmă, spiritul public nu era pregătit, de aici decurgând și procesele sus-amintite.

Reîntorcându-ne la registrul penalizărilor cu rol cenzural din spațiul Vechiului Regat, până la Primul Război Mondial se mai poate vorbi, fie de procesul intentat revistei „Facla” (1913) pentru caricatura *Rușinea Țigăncei*, fie de încriminarea anumitor fragmente din *Talassa* de Alexandru Macedonski (1916)<sup>8</sup>. La fel ca în perioada anterioară în care scriitorii au fost urmăriți în justiție pentru articolele politice din ziaristica vremii sau pentru motive de ordin personal, nu avem de-a face cu un fenomen generalizat de procese împotriva operei literare cât, mai degrabă, cu excepții. Pe de altă parte, nu putem să nu menționăm faptul că, odată cu intrarea în modernitate apar și primele reglementări în privința editării de carte ca „*sistem de raporturi obiective, în spiritul vremii, între presă, societate, individ și putere politică*”<sup>9</sup>. Prima lege a Presei (12 mai 1956) a fost adoptată în Moldova, de către domnitorul regulamentar Grigore Alexandru Ghica, cel care desființase și cenzura printr-un ofiș domnesc. I-a succedat *Legea asupra presei* promulgată de Alexandru Ioan Cuza în 13 aprilie 1862, care nu a fost cu mult diferită, amândouă fiind de inspirație franceză.

Prevederile sale consfințeau în **Partea I, Capitolul I, pct. (1)**, dreptul de proprietate literară și artistică: „Autorii de tot felul de scrieri, compozitorii de muzică, pictorii sau desenatorii, care vor săpa sau litografia tablourile ori desenele lor, în tot cursul vieții lor, se vor bucura ca de o proprietate a lor, de dreptul exclusiv de a

---

<sup>8</sup> Adrian Marino, *op. cit.*, p. 55.

<sup>9</sup> Luminița Roșca, *Formarea identității profesionale a jurnaliștilor*, București, Editura Tritonic, 2010, p. 77.

reproduce și vinde operele lor în tot Principatul, sau de a trece către alții această proprietate a lor, fiindu-le acest drept recunoscut după legile în ființă”. Moștenitorii sau cesionarii autorului beneficiau de drepturile acestuia de proprietate literară timp de 10 ani după decesul acestuia – pct. (2), după care „opera cădea în domeniul public” – pct. (10). Autorii dar în egală măsură și proprietarii de jurnale sau foi periodice aveau dreptul de a dispune de articolele literare, dramatice și științifice, în sensul interzicerii reproducerii acestora de către alte publicații fără acordul lor (pct. 3-4). Doar textul traducerilor intra în această categorie, în timp ce, dreptul de a face traduceri de pe textul original era garantat de lege tuturor (pct. 5)<sup>10</sup>.

Aceeași Parte I, Capul I institua ceea ce astăzi numim drept de depozit legal pentru Ministerul Instrucțiunii Publice (unde trebuiau depuse 4 exemplare), pentru Prefecturi în județe (2 exemplare) și pentru Biblioteca din Iași (pct. 9). În rest era pedepsită nu doar nerespectarea dreptului de proprietate literară (pct. 6-7) dar și contrafacerea publicațiilor periodice și neperiodice (pct. 8).

**Partea II, Capul II – Despre librărie** – prevedea deplina libertate a comercializării cărților și a deschiderii de astfel de *așezăminte* doar în baza unei declarații către Secretariatul de Stat, prohibite rămânând doar punerea în vânzare a cărților și publicațiilor obscene (pct. 12-13). Aliniatul următor stabilea răspunderea librarului în cazul editării de carte, fără specificarea autorului, pentru a se evita contrafacerea sau încălcările drepturilor de proprietate literară (pct. 14).

**Prevederile din Partea II, Capul III** – reglementau drepturile și obligațiile tipografiilor și litografiilor (pct. 15-20), într-un mod similar cu cele ale librarilor, particularizate doar de unele răspunderi suplimentare. Astfel, „fiecare tipograf sau sculptor va fi dator a ține un registru, numerotat, parafat și sigilat de Secretariatul

---

<sup>10</sup> La 1 iulie 1866, prevederile Constituției din 1866, mai precis ale art. 19 au întărit și consfințit definitiv acest drept inalienabil: „*Proprietatea de orice natură, precum și toate creanțele asupra Statului sunt sacre și neviolabile*” („Monitorul – Jurnalul Oficial al României”, 1/13 iulie 1866, nr. 142, p. 637).

de Stat, în care pe rând și zilnic va înscrie titlul literal al uvragelor ce-și propune a tipări, numărul coloanelor, a tomurilor sau a exemplarelor, formatul ediției și numele autorului, a traducătorului sau a editorului. Acest registru va fi dator a-l înfățișa la orice cerere din partea [administrației]” (pct. 19)”.

Erau, de asemenea respectate drepturile de autor în privința – cărților teologice, comentariilor asupra dogmelor și compunerilor religioase originale – însă era menținut dreptul de cenzură al șefului religiei respective în privința apariției acestora (**Partea II, Capul IV, pct. 22-15** intitulat **Despre cărți religioase**).

**Partea a-II-a, Capul I – Dispoziții generale** a consacrat libertatea de exprimare: „Cenzura este și va rămâne pentru totdeauna desființată (pct. 26); Liber va fi oricine să-și exprime ideile prin organul presei, văzând regulile statornicite prin acest așezământ (pct. 27). Organele publicității erau clasificate în: a) jurnal politic, b) foi periodice, literare, științifice, comerciale, industriale, c) cărți de orice fel, d) afișe și tot felul de înștiințări (pct. 28). Se menținea obligativitatea depunerii unei cauțiuni, în cazul jurnalelor politice (pct. 29).

Îndatoririle și răspunderile jurnalelor politice erau particularizate și dezvoltate în **Partea a-II-a, Capul II – Despre publicațiile periodice (pct. 30-40) și Capul III – Despre cauțiune (pct. 41-43)**. Atrag atenția în mod deosebit, obligația obținerii unei autorizații prealabile de apariție, din partea locului competent (pct. 31-33) precum și cea a autorului de a semna articolele, stabilirea răspunderii penale pentru cuprinsul jurnalului asupra redactorului sau girantului, garantarea a ceea ce numim astăzi drept la replică și nu în ultimul rând obligația publicării comunicatelor oficiale.

Stabilirea răspunderilor în cazul încălcării prevederilor acestei legi, a defăimărilor sau calomniilor în privința instituțiilor statului sau vieții private, făceau obiectul **Părții a-III-a, Capul I (pct. 44 – 53) și Capul II (pct. 54-65)**<sup>11</sup>. Responsabilitatea în

---

<sup>11</sup> *Legea asupra presei* în „Monitorul – Jurnalul oficial al Principatelor-Unite”, 13 aprilie 1862, nr. 81, pp. 335-336.

LIBRIS | We know books

materie de presă, nu numai că nu a fost abrogată sau dezincriminată dar Codul Penal pus în aplicare la 1 mai 1865 a menținut-o prin art. 398: „Sunt și rămân abrogate toate legiuirile penale anterioare din România, afară de dispozițiile privitoare la delictele de presă ce se prevăd în legea de presă din anul 1862”<sup>12</sup>. Ulterior, modificările aduse de *Legea pentru reformarea și completarea unor articole din Codul Penal* din 20 februarie 1874 nu au făcut decât să reconfirme pedepsele pentru delictele de presă, cu o mărire a amenzilor și cu integrarea dreptului de răspuns în Codul Penal<sup>13</sup>. De abia, după Primul Război Mondial, *Legea asupra proprietății literare și artistice* (15 iunie 1923) a lărgit substanțial, la inițiativa Societății Scriitorilor Români, garantarea și protejarea proprietății intelectuale<sup>14</sup>.

Spre deosebire de Vechiul Regat, Transilvania a fost prizoniera unui cadru preventiv și excesiv de represiv prin aplicare, mai ales după organizarea dualistă a monarhiei habsburgice. Apariția periodicelor și neperiodicelor a fost grevată deseori fie de arestarea scriitorilor și publiciștilor români, mai ales, în urma proceselor de presă al căror cap de acuzare era „delictul de agitație contra națiunii maghiare”<sup>15</sup> fie de interzicerea și confiscarea tipăriturilor românești.

Situația avea să se schimbe esențial în toate teritoriile românești, odată cu Primul Război Mondial. Acesta a adus cu sine

---

<sup>12</sup> „Monitorul – Jurnalul oficial al Principatelor-Unite-Române”, 30 octombrie 1864, nr. 242, p. 1.149.

<sup>13</sup> „Monitorul oficial al României”, 20 februarie (4 martie) 1874, nr. 41, pp. 255-257.

<sup>14</sup> vezi pe larg, Teodor Vârgolici, *Istoria Societății Scriitorilor Români*, București, Editura 100+1 Gramar, 2002, pp. 85-86.

<sup>15</sup> Ziariștilor și scriitorilor români din Ungaria „le-au fost intentate 353 procese de presă, soldate cu condamnări la închisoare totalizând aproape 132 de ani și amenzi de 93.000 de coroane, numai între 1886-1908”. Printre acuzați s-au numărat nume marcante ale culturii române: George Barițiu, Dr. Vasile Lucaciu, Ioan Slavici, Aurel Mureșianu, Valeriu Braniște sau Octavian Goga (Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria Transilvaniei*, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2013, p. 266).

o severă cenzură a corespondenței<sup>16</sup> și reparația în multe state europene a tipului de tip preventiv în scopul limitării informațiilor asupra desfășurării operațiunilor militare.

## **1.2. Sub semnul Regimului Stării de Asediu în perioada 14 august 1916-11 februarie 1938**

În lipsa unor prevederi legale care să permită guvernului aplicarea unui regim administrativ de cenzură preventivă s-a făcut apel, pentru a justifica legalitatea aplicării unui astfel de regim, la vechea Lege asupra stării de asediu din 10 decembrie 1864 neabrogată de nicio dispoziție legală ulterioară.

Cenzura preventivă fusese dusă la perfecțiune în Franța, mai ales în prima perioadă a celui de-al doilea Imperiu. Inspirat de măsurile impuse după 18 Brumar 1804, de unchiul său, Napoleon al-III-lea restabilește și restrânge autorizațiile prealabile de apariție a periodicelor și neperiodicelor, trece judecarea delictelor de presă în jurisdicția tribunalelor corecționale și mărește valoarea cauțiunilor și a impozitului pe timbru.

---

<sup>16</sup> Dimensiunile acestui tip de cenzură sunt ilustrate de istorici ai informațiilor prin câteva cifre semnificative: „în cadrul laboratorului scrierilor secrete organizat în Franța cu trei luni înainte de sfârșitul războiului au fost cercetate 53.658 de documente suspecte; Anglia a folosit pentru cenzura corespondenței peste 5.000 de oameni; Prin mâinile cenzorilor militari ai forțelor expediționare americane au trecut 30.846.630 scrisori, dintre care peste 6 milioane au fost efectiv controlate. Pe de altă parte exista o deosebire între cenzura din interiorul țării și cea de pe front. Cenzorul militar controla corespondența trupelor operative, pe când cel din spatele frontului verifica întregul sistem al poștelor și telecomunicațiilor, inclusiv presa, radio-ul și televiziunea. Cenzorii lucrau într-o strânsă colaborare cu organele de securitate și instituțiile care se ocupau de contraspionaj, primind de la aceste instituții așa-zisele tabele de persoane suspecte, ce cuprind atât numele adevărate, cât și cele false ale persoanelor bănuite de spionaj, sabotaj, diversiune, activitate antistatală și de subminare” (Ladislas Farago, *Războiul spiritelor Analiză a activității de informații și a spionajului*, 1958, pp. 277-278).

Originală a fost introducerea penalizării graduale prin avertismente (aviz administrativ) de către instituția Prefectului: primul avertisment avea un rol de prevenire, al doilea avertisment atrăgea suspendarea pe o anumită perioadă de timp iar al treilea avertisment atrăgea suprimarea publicației periodice sau neperiodice.

Măsurile sus-amintite erau clasificate drept preventive în restrângerea exercițiului libertății presei deoarece până a se ajunge la suprimarea unui ziar: „**Cauțiunea** consta în obligativitatea gazetarului/proprietarului de a depune o sumă de bani la dispoziția autorității care avea în sarcina sa supravegherea publicațiilor, această sumă urmând să asigure plata eventualelor amenzi. **Taxa pe timbru** avea rolul de a ridica prețul publicației periodice sau neperiodice cu scop evident de a restrânge tirajul și/sau vânzarea în timp ce, **autorizația prealabilă**, în măsura în care depindea de guvern sau de autoritatea administrativă se putea transforma ușor într-un mijloc de obturare a presei, în special a celei de opoziție”<sup>17</sup>.

Cum în momentul izbucnirii Primului Război Mondial, aproape nici o legislație europeană nu mai admitea cenzura preventivă sau prealabilă, iar în România tribunalele civile erau singurele competente să se pronunțe în cazurile de încălcarea a Legii asupra presei din 13 aprilie 1862 și a Constituției din 1866, se face apel, așa cum se făcuse și în Franța, la Legea asupra stării de asediu din 10 decembrie 1864, lege cu caracter excepțional.

Aceasta dispunea, în principiu, că: „Starea de asediu nu se poate declara decât în caz de pericol iminent pentru siguranța și ordinea publică” (art. 1); „Domnitorul are dreptul de a declara starea de asediu în unul sau mai multe districte” (art. 2); Îndată ce se va declara starea de asediu, puterile de care este investită autoritatea civilă pentru menținerea ordinii și poliției, trec în totul sau în parte în mâinile autorităților militare. Prin urmare autoritatea civilă urmează a exersa acelea din îndatoririle sale, de care nu a fost însărcinată puterea militară (art. 4)” [...]; „**Autoritatea militară are**

---

<sup>17</sup> Ioan Polydor, *Considerațiuni asupra legislației Presei. Istoric, Drept Pozitiv și Legislație Comparată* în ACNSAS, fond Bibliotecă, nr. 1302, p. 196.